

21.10. 2020 VANHUSNEUVOSTOPÄIVÄN DIALOGIYHTENVETO

Vanhusneuvostopäivää pidettiin tärkeänä ja verkko-seminaarina toteutettua tilaisuutta onnistuneena. Hyvänä pidettiin ainakin kerran vuodessa kuulemista vanhusneuvostojen toiminnasta eri puolilta Suomea ja pääsyä osallistumaan ympäri Suomen.

Dialogeissa noudatettua Erätauko-menetelmää pidettiin hyvänä ja jotkut harkitsivat Erätauko-ajatuksen toteuttamista myös osana vanhusneuvoston toimintaa. Digi-yhteyksien pitämisessä pidettiin tärkeänä, että puhujat saavat kasvat ja vanhusneuvostot tulevat nähdyiksi.

Iltapäivän dialogeihin oli mahdollisuus ilmoittautua johonkin seuraavaista keskusteluryhmistä:

- Miten ikäihmiset löytävät palvelujen piiriin?
- Monitoimijaisen yhteistyön haasteet ja mahdollisuudet
- Miten vanhusneuvostoja voisi poikkeuksellisina aikoina hyödyntää paremmin?

Dialogeihin mahtui mukaan 100 ensiksi ilmoittautunutta ja ilmoittautuneita tulikin runsaasti.

Alla oleva yhteenveto on koottu eri keskusteluryhmien dialogeista, joita oli yhteensä kahdeksan. Eri dialogeissa tuli esille osaltaan samoja asioita ja niitä on pyritty yhteenvedon kirjauksissa yhdistämään.

1. Miten ikäihmiset löytävät palvelujen piiriin?

Tämän aiheen dialogeissa puhutti päivän aikana esille tuodut suunnitelmat ja kehittämiset mutta tarvetta nähtiin myös konkretialle. Aamupäivän puheenvuoroista pidettiin hyvänä ongelmien ja keinojen esiin ottamista.

Dialogiryhmissä keskusteltiin siitä, miten eri puolilla suomea asioista tiedottamista hoidetaan ja kuinka ikäihmiset ovat eriarvoisessa asemassa hankkimaan tietoa. Miten tavoitetaan passiiviset ikääntyneet, jotka eivät itse aktiivisesti hakeudu palvelujen ja toimintojen äärelle. Vanhusten palvelujen todettiin edelleen olevan hajallaan ja niitä on vaikea hahmotta sekä havainnoitiin näissä asioissa pienten ja isojen paikkakuntien eroja.

Aiheeseen liittyen todettiin informaatiota olevan paljon saatavilla ja eri muodossa (digi, paperi, suusta suuhun) jolloin aina ei ole selvää, miten ja mistä itselleen sopivan tiedon saa. Julkinen tieto antaa tietoa lehdyköillä, nettisivut kunnilla ja info-tilaisuudet sitten kun on taas mahdollista järjestää.

Keskusteluissa nostettiin esille yhteydenpidon merkitys puhelimitse. Hyvänä asiana pidettiin palvelunumeroa, mistä neuvotaan eteenpäin. Yksi puhelinnumero nousi moneen otteeseen esille ja soittaminen puhutti myönteisenä asiana muutekin paljon.

Hyvänä kokemuksena mainittiin kevään Puhelinlangat laulaa -soittorinkikampanja, jossa oli mukana eri sektorin toimijoita. Soittamisesta saatiin kommentointia: ”Ihanaa kun sain puhua, en ole puhunut kenenkään kanssa pitkään aikaan”.

Toisaalta soittamisesta nostettiin esiin se, että tuntemattomaan numeroon ei mielellään vastata. Hyvänä käytäntönä pidettiin sitä, että ennen soittamista voisi viestiä lehdessä, kirjeellä tai muuten, että kohta

soitetaan. Ehdotuksena eläkeläisyhdistyksille esitettiin harkittavaksi yhteyden ottamista soittamalla niille, jotka ovat jääneet pois tai ovat harvemmin mukana.

Toivottiin myös sitä, että ikäihmisten luo eri roolissa menevillä olisi tietoa siitä mitä tarjontaa vanhuksille on olemassa, mitä kunnat ja järjestöt ym. tarjoavat. Tämä saattaisi innostaa osallistumaan.

Puhuttiin digisyrjäytymisestä, voiko ihminen elää tässä yhteiskunnassa ilman digitaitoja. Vaarana on ulkopuolelle jääminen, jos itsellä ei ole kykyä eikä halua opetella digitaitoja. Huoli syrjäytymistä nousi monessa keskustelussa esille. Digitaitojen kartuttamiseksi otettiin esille ENTER ry ja muut yhdistykset jotka ovat hyviä auttajia näissä asioissa (vertaistuki), myös harjoittelualustoja kaivattiin uusien digitaitojen harjoittelemiseksi.

Yhtenä innostavana esimerkkinä mainittiin nuorten perustama facebook-ryhmä, jonne kutsuttiin eri ikäisiä mukaan (suku & muu yhteys). Sivulle sai lähettää valokuvia ja ikäihmiset osallistuivat todella aktiivisesti. Vinkkinä eläkkeelle jääville mainittiin, ennen kuin ihmiset jäävät eläkkeelle, olisi hyvä säilyttää yhteys ja muodostaa ”entiset työntekijät -ryhmä”, mikä sitten toimii aktiivisena ajankohtaisista asioista.

Kunnanvaltuustojen kokouksien seuraamisen helpottamiseksi otettiin esille striimaus, joissakin kunnissa sitä jo on ja käytäntöä toivottiin muuallakin toteutettavaksi. Etsivää vanhustyötä ja ikäihmisten palveluoppaiden olemassaoloa pidettiin hyvänä asiana. Etsivää vanhustyötä toivottiin otettavaksi rakenteisiin (vrt. etsivä nuorisotyö kunnissa).

Alla on listattuna keskusteluissa esiin nostettuja palveluja ja hankkeita, joita haluttiin tuoda esillä tässä yhteydessä:

- **Espoo Nestori-paikka**, josta saa tietoa ja voi täyttää mm. huolilomaketta.
- **Helsingin seniori-info** on toiminut erittäin hyvin. Seniori-info ollut auki koko ajan ja kaikkea voi kysyä taivaan ja maan väliltä. Tämän kaltaista toimintaa kannattaa miettiä muuallakin.
- **Turussa Monitori** kaikki kaupungin palvelut samassa paikassa. **Vanhustyön neuvottelukunta**, jonka kautta tieto leviää hyvin. Myös kaksi palvelupistettä jossa neuvontaa ja myös muita viranomaisia.
- **Jyväskylässä eri kanavia: Palveluopas, Aaltoja-lehti, Taide-apteekki ja Vaparista** (vapaaehtoistoiminnan palvelut) henkilö tulee tuomaan kirjoja kirjastosta.
- **Testamenttirahasto** varat kohdistettu iäkkäisiin. Tehty tapahtumakalenteri (järjestöt, kunnat, ym.) kaikki tapahtumat kalenteriin, jota jaettu verkossa ja kunnantalolla ym.
- **VTKL:n SeniorSurf** on koonnut digiopastuspaikkakunnat kartalle.
- **Vaasa liittynyt WHO:n ikäyställisyyden verkostoon Age Friendly Cities –verkostoon.** Hallintokuntien suhtautuminen vanhusneuvostoon muuttunut. Meitä arvostetaan ja kysytään koko ajan mielipiteitä
- **VM:n Auta-hanke** kehitetty tuen muotoja, digitalisten palvelujen käyttöön jossa myös julkiset palvelut siirtyvät digitaalisiin kanaviin.
- **VM:n Digi arkeen -neuvottelukunta** mukana kansalaisjärjestöjä laajasti, elinkeinoelämän edustajia, tutkijoita ym. Yritetään löytää ne asiat joita voidaan parantaa, jotta kaikilla olisi yhdenvertaiset
- **VM:n yhteispalvelupisteiden kehitysprojekti**
- **VM käynnistänyt digitukihankkeen**

Tiedoksi VALLI:ssa tehty kevään soittokierrokseen liittyvä selvitys, josta voi olla apua omassa toiminnan suuntaamisessa https://www.valli.fi/wp-content/uploads/2020/06/Puhelinsoitoilla_etsiv%C3%A4%C3%A4_vanhusty%C3%B6t%C3%A4.pdf

2. Monitoimijaisen yhteistyön haasteet ja mahdollisuudet

Näissä keskusteluissa nousivat esille ennaltaehkäisevät ja asiakaslähtöiset palvelut, kuten oikea-aikainen tukeminen ja se mistä voi tietää, mikä on oikea aika asiakkaalle. Eläkeläisjärjestöjä kiinnostaa monitoimijainen yhteistyö ja poikkihallinnolliseen yhteistyöhön on panostettu ja yhteistyö on koettu hyväksi. Ennaltaehkäisevät palvelut ja pyrkimys ennaltaehkäisyyn koettiin tärkeiksi.

Teams on ollut monessa kunnassa käytössä ja digiloikka edistyy ympäri Suomea. Digiloikka eri tilaisuuksissa ja tapahtumissa herätti positiivisia ajatuksia. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä näin korona-aikana uusiin tapoihin mahdollistaa osallistuminen.

Todettiin eläkeiän jakautuvan eri vaiheisiin, ensin on aktiivinen ja toimintakykyinen vaihe, sitten hiljaisempi, mutta kuitenkin hyvä aika ja vasta lopuksi pieni osa saattaa olla lakisääteisen avun tarpeessa. Ikääntyneen väestön tukemiseksi laadittavien suunnitelmien laadinnassa tulisi olla mukana eri alojen asiantuntijoita ja strategioista tulisi päästä konkreettiseen toimintaan ikäihmisten arjen auttamiseksi.

Keskusteluissa tuotiin esiin toteutettava selvitys, miten palveluja turvataan kotiin, jotta tehostettu palveluasuminen ei kuormittaisi liikaa. Esiin nostettiin henkilöt, jotka tarvitsivat kuntoutusta eivätkä ole vielä esim. kotihoidon piirissä tulevat putoamaan hieman eri toimintojen väliin. Yhtenä esimerkkinä toiminnasta mainittiin Selänteen kuntayhtymän kotikuntoutustiimissä ollut fysioterapeutteja, jotka arvioivat kotona kuntoutumista.

Hyvänä esimerkkinä monitoimijaisesta yhteistyöstä mainittiin Haapajärvellä vapaaehtoistyön ja kaupungin yhteistyönä suunniteltuja ja rakennettuja asuntoja mm. ikäihmisille ja vammaisille. Ikääntyneille suunnitelluissa asunnoissa asuu ikääntyneiden lisäksi ihan tavallisia ihmisiä. Lisäksi ikäihmisille oli perustettu Virikevinti-toimintaa.

Kaupunkisuunnittelussa esimerkiksi seniorikorttelit, nostettiin esiin yhtenä ratkaisuna ikääntyvien ihmisten yksinäisyyteen. Keskusteltaessa yksinäisyyden ja turvallisuuden ehkäisystä todettiin, että on surullista, jos ambulanssikuljettajan kohtaaminen on ainoa sosiaalinen kohtaaminen.

Hyviä kokemuksia oli saatu esim. kuntaan palkatusta hyvinvointiohjaajasta. Espoossa eri eläkeläisjärjestöt tekevät yhteistyötä liikuntatoimen kanssa.

Monitoimijaisesta yhteistyöstä halutaan jatkaa keskustelua edelleen erityisesti näin korona-aikana. Monitoimijaisen yhteistyön ydin kysymyksenä pidettiin arvostavaa kohtaamista ja asiakkaan keskiössä pitämistä. Kun asiakas on keskiössä, niin ei myöskään mietitä niin paljon sitä, astuuko toinen ammattilainen omalle tontille tms.

Tärkeänä pidettiin johtamisen suunnitelmallisuuden ja arvioinnin merkitystä. Järjestöjen roolin katsottiin korotuvan ennaltaehkäisevässä toiminnassa, on monikulttuurisuutta, soittorinkejä jne. Asiakkaat, viranomaiset, omaiset ja kolmas sektori tarvitsevat kaikki toisiaan ja kukaan ei selviä yksin.

3. Miten vanhusneuvostoja voisi poikkeuksellisina aikoina hyödyntää paremmin?

Yleisesti näissä keskusteluissa todettiin, että vanhusten pitää voida olla osana monia erilaisia yhteisöjä ja harrastuksia. Korona on pysäyttänyt vanhusneuvostojen toimintaa ja senioreiden perinteisiä ryhmätoimintoja. Korona aikana on istuttu ulkona puistossa, järjestetty ulkoliikuntaa ja yhteisiä kävelytapaamisia.

Keskusteluissa otettiin esille viime aikoina vanhusneuvostojen järjestämät hybridikokoukset, jolloin on voinut osallistua sekä etänä että paikan päällä. On ollut ikääntyneitä jotka ovat ottaneet suoraan yhteyttä vanhusneuvostoihin kysyäksään neuvoja ja tuolloin tullut esille myös henkistä pahoinvointia ja sosiaalisten kontaktien puutetta. Todettiin, että vanhusneuvostojen pitäisi opetella etäyhteyksien (Teams) käyttöä ja avata yhteydet virkamiehiin. Kaivattiin konkreettista toimintaa vanhusneuvostoista kuntiin. Toisaalta otettiin esille vanhusneuvoston huono vaikuttamismahdollisuus.

Tuotiin esille, että kaupungin eri järjestöjen yhteistyöllä voidaan tuottaa ikäihmisille sopivia palveluita, kuten ulkoliikuntaa ohjatusti, digiohjausta pienryhmissä, ohjelmallista toimintapäiviä kaikille katkaisemaan tylsyyttä korona-aikaan. Yhtenä esimerkkinä mainittiin tiedottaminen esim. sotemallista (Kessote) alueelliset vanhusneuvostot saavat Teams-alustalla viimeisimmät tiedot.

Tiedon kulkemista kahteen suuntaan vanhusneuvoston ja järjestöjen välillä pidettiin tärkeänä. Yhteistyötä voisi olla enemmän, esimerkiksi eläkeläisjärjestöjen ja vanhusneuvostojen välillä. Myös järjestöjen ja seurakuntien roolin katsottiin tärkeäksi. Hyödylliseksi toiminnaksi katsottiin vanhusneuvoston infot kaikille yhdistyksille.

Kiinnitettiin huomiota siihen, miten erilaista vanhusneuvoston on toimia pienellä tai isolla paikkakunnalla. Pienten kuntien vanhusneuvostoissa haasteet ovat keskenään samanlaisia kuten myös isojen kuntien vanhusneuvostoissa, mutta ne eriyvät pienten ja suurten kuntien välillä. Toisaalta todettiin, että pienet kunnat voisivat ottaa isommista kaupungeista ideoita ja toteuttaa niitä pienemmissä mittakaavoissa.

Hyvänä kokemuksena mainittiin, erään ison kunnan vanhusneuvosto palkkasi valokuvaajan ottamaan kuvia iäkkäistä erilaisissa arjen tilanteissa (esim. autoilemassa, pyöräilemässä, kotona laittamassa ruokaa, lapsenlapsen kanssa puutarhassa). Pirkimykseenä oli monipuolista kuvaa eläkeikäisistä, vanhusneuvoston jäsenet toimineet valokuvamalleina.

Puhuttiin järjestöjen ja kuntien palvelut syrjäkylillä ja haja-asutusalueilla olevan vaikeasti saavutettavia pitkien etäisyyksien ja puuttuvien kulkuyhteyksien vuoksi. Tukea harrastuksiin kulkemiseen ja vapaaehtoistoiminnan tukemiseen toivottiin.

Hyvänä käytäntönä pidettiin jalkautumista sivukylille aika-ajoin kuulemaan ihmisten huolia ja murheita hyviä kuulumisia, jolloin on saatu suoraan tietoa ikäihmisten asioista viestittäviksi eteenpäin.

Suuri määrä ikäihmisiä jää pimentoon, jos eivät kuulu mihinkään järjestöön. Kun soiteltiin poikkeusaikana yli 80v henkilöille, huomattiin, miten valtavaa puhumisen tarve oli ja kiiteltiin paljon puheluista.

lääkäiden ääntä on pyritty saamaan paremmin esille vanhusneuvostojen kautta. On toteutettu vanhusneuvostoille kysely vaikutusmahdollisuuksista. Hyödyllisiä ovat olleet pääkaupunkiseudulla järjestetyt vuosittaiset vanhusneuvostojen yhteistapaamiset. Joissakin kunnissa lautakuntien edustajat ovat mukana vanhusneuvostossa, jolloin tieto liikkunut hyvin eri lautakuntien välillä jo valmisteluvaiheessa olevista projekteista. Poikkeusoloissa on järjestetty virtuaalinen eläkeläisviikko, joka päivä tuli videoita, joita voitiin jakaa.

Kuntiin on saatu asiakasohjaajia ja kaikille avoimia kokoontumispaikkoja ”lähitorit”. Asiakasohjaus ja seniorineuvontatoiminta ovat tärkeitä ja yksi puhelinumero toivottavaa. Vanhusasiavaltuutetun saaminen kiinnostaa. Etsivän vanhustyön toimijan saaminen jokaiseen kuntaan olisi oikea suunta tulevaisuuden toimintaan. Iäkkäille toivottiin selkokielistä tiedottamista.

Keskusteluissa otettiin vielä esille se, miten digitalisaatio ja robotiikka voivat helpottaa ikäihmisten elämää, mutta se täytyy toteuttaa niin, että he eivät itse joudu opettelemaan digitalisaatiota tai robotiikkaa. Sen täytyy olla heille ns. näkymätöntä, vaikka ovatkin sen kohteena.

Mitä mieltä dialogeista?

Dialogeihin osallistuttiin, koska oli kiinnostavaa nähdä ja kuulla, miten eri kunnissa toimitaan. Dialogeja pidettiin mukavina ja ajatuksia herättävänä sekä innostusta lisäävinä siitä, miten voisi uusia ideoita vielä eteenpäin. Keskustelujen perusteella yhdistäviä asioita havaittiin olevan paljon, vaikka olosuhteet voivat olla hyvinkin erilaisia. Ammattilaisten välistä dialogia pidettiin tärkeänä ja koettiin, että oli saatu hyviä vinkkejä käteen. Mielellään osallistuttaisiin uudestaan.